

Мельник І. М.,

к.е.н., доц. кафедри комерційної діяльності і підприємництва, Львівська комерційна академія, м. Львів

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ЧИННИКИ МОТИВАЦІЇ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. У статті розглядається державне регулювання як інституціональний чинник мотивації туристичної діяльності. Розглядаються моделі державного регулювання туризму, їх переваги і недоліки. Узагальнено основи міжнародного правового регулювання туристичної індустрії, функції і завдання Всесвітньої туристичної організації. Особлива увага приділена інструментам вітчизняного державного регулювання, які позитивно і негативно мотивують розвиток туристичної діяльності. Встановлено, що успішність або невдалий розвитку туристичної діяльності як важливого сектору економіки України необхідно пояснювати з урахуванням таких факторів як: соціально-економічні інститути та культурні чинники, а також особливості державної політики.

Ключові слова: мотивація, чинник, туризм, державне регулювання.

Melnyk I. M.,

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Commercial Activity and Entrepreneurship, Lviv Academy of Commerce, Lviv

INSTITUTIONAL TRIGGERS FOR THE MOTIVATION OF TOURISTIC ACTIVITY

Abstract. The article deals with government regulation as an institutional factor motivating tourism activities. The models of state regulation of tourism, their advantages and disadvantages are overviewed. Basis of international law regulations of tourism industry as well as functions and goals of World Tourism Organization are generalized. Particular attention is paid to the national government regulation tools that positively or negatively motivate the development of tourism. Found that the success or non-success of touristic activity development as an important sector of Ukraine's economy should be explained on the basis of factors such as socio-economic institutions and cultural factors as well as the peculiarities of state policy.

Keywords: motivation, factor, tourism, state regulation.

Постановка проблеми. Відповідно до сучасних поглядів мотивація уособлює процес формування і реалізації мотивів діяльності, обумовлених потребами й цілями особистості, її інтересами, переконаннями, умовами діяльності, особливостями відносин і взаємодій із оточуючими людьми, ситуацією, в якій відбувається така взаємодія тощо. Мотив – це складний соціально-психологічний феномен, який спонукає людину до свідомих, активних дій і вчинків та служить для них причиною (підставою). Забезпечення високої мотивації господарської діяльності є важливою проблемою й виступає одним із найважливіших чинників формування й реалізації трудового потенціалу країни. Для вирішення даної проблеми необхідно знати реалії інституціонального середовища, в якому здійснюються різні види господарської діяльності, і в першу чергу це стосується механізму її державного регулювання. З огляду на наведене актуальними є дослідження інституціональних чинників мотивації такої

важливої сфери діяльності, як туризм.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема мотивації досить широко розглядається сьогодні в науковій літературі. У світовій науці розроблено більше п'ятдесяти теорій мотивації. Поруч із психологами У. Джемсом, А. Маслоу, Ж. Годфруа, Х. Хекхаузенем, Г. Оппортом, А. Леонтьєвим, Е. Ільїним, П. Якобсоном, суттєвий вклад у розробку проблем мотивації зробили економісти Ф. Тейлор, Й. Шумпетер, А. Маршалл, Д. Гелбрейт, П. Друкер, соціологи Е. Мейо, Ф. Герцберг, А. Здравомислов та багато інших. У роботах сучасних економістів Д. Богині [1], Г. Куликова [2], М. Харченко [3], С. Шкорінова, Н. Решетило [4] опрацьовані теоретико-методологічні проблеми мотивації трудової діяльності, проаналізовані фактори її поглиблення. Мотиваційні аспекти туристичної діяльності розглядаються у працях В. Квартальнова, В. Кіптенко,

І. Савінової [5], І. Сидоренко та ін. Інституціональні умови розвитку туризму є об'єктом дослідження таких вчених, як В. Бирковича [6], О. Гарбери [7], Є. Козловського [8], Ю. Алексєєвої [9], Е. Поліщук [10], О. Василюк [11], В. Дмитренко [12]. У той же час в економічній літературі ще недостатньо проаналізовані інституціональні умови з позиції мотиваційних чинників розвитку туристичної діяльності.

Постановка завдання. Мета статті полягає в дослідженні механізму державного регулювання туризму як вагомого мотиваційного фактора розвитку цієї галузі в Україні.

принципом фінансування;

2) туристична сфера визначається як пріоритетна з обґрунтованою політикою і розвивається через різні форми мотивації й стимулювання підприємницької активності.

Отже, ступінь державного управління туризму неоднорідний і залежить від рівня економічного розвитку країни, що призвело до формування декількох основних моделей державного регулювання (рис. 1).

Дослідження досвіду державного регулювання у країнах світу (193 країни) показало, що найпоширенішою моделлю є змішана, коли у структурі уряду створюються міністерства, для яких туризм є однією із сфер регулювання поруч із іншими матеріальними чи нематеріальними сферами (41% країн, зокрема країни Африки, Південної Америки,

МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Рис. 1. Моделі державного регулювання туризму [13]

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективний механізм державного регулювання туризму уособлює собою систему цілей і дій, спрямованих на реалізацію інтересів стосовно розвитку цієї сфери як держави в цілому, так і її регіонів. Тобто існує два зрізи механізму державного регулювання – загальнодержавний і регіональний, кожен із яких представлений значною кількістю учасників.

Міжнародний досвід показує, що ефективність функціонування туризму напряму залежить, як дану сферу сприймають на державному рівні. При цьому тут можливими є два варіанти:

1) туристична сфера розвивається як другорядна галузь, функціонуючи за залишковим

Японія, Корея, Україна, Росія). Третя частина країн світу підтримує координуючу модель, коли створюється державна структура, яка напряму підпорядковується уряду (Швейцарія, Німеччина, Франція, Австрія, Нідерланди, Туркменістан). На третьому місці за поширеністю є авторитарна модель, а саме: у 21% країн створено окреме міністерство туризму (Єгипет, країни Центральної Америки, країни Азіатсько-Тихоокеанського регіону). Найменш поширеною є ринкова модель, за якої всі питання вирішуються на принципах ринкової самоорганізації (США, Бельгія, Киргизстан, КНДР). Можливість застосування цієї моделі обґрунтована у випадку наявності потужних

Таблиця 1

Застосування моделей державного регулювання туризму
[узагальнено автором]

Моделі		Кількість країн					Всього
		Європа	Америка	Азіатсько-Тихо-океанський регіон	Африка	Ближній Схід	
Самоорганізуюча		2	1	6	5	1	15
Авторитарна		3	15	7	11	5	41
Координуюча		31	9	12	3	5	60
Змішана	з галузями матеріальної сфери	6	7	6	16	-	35
	з галузями нематеріальної сфери	13	3	8	16	2	42
Всього		55	35	39	51	13	193

спеціалізованих підприємств, які самостійно здатні вирішувати проблеми туризму (табл. 1).

В Україні застосовується змішана модель державного регулювання, хоча за роки незалежності вона змінювалася. Так, у 1993 році був створений Державний комітет з туризму, що безпосередньо підпорядковувався Кабінету Міністрів України, який сприяв певному впорядкуванню ринку. В 1999 році комітет було ліквідовано, а на базі трьох державних комітетів створено Державний комітет

авторитарна модель державного регулювання, яка, на жаль, не дала бажаного результату для мотивації туристичної діяльності. На початку 2005 року функції Державної туристичної адміністрації були передані Міністерству економіки, а у квітні цього ж року було створено Міністерство культури і туризму, у складі якого функціонувала Державна служба туризму і курортів. У 2010 році функції з реалізації державної політики у сфері туризму передано Міністерству інфраструктури України й

Таблиця 2

Міжнародні конференції по туризму [14]

Дата	Назва	Рекомендації
1921, Барселона	Засідання Ліги націй	Конвенція і Статус про свободу транзиту на залізниці. Офіційне визначення поняття “турист”
1925 Гаага	Засідання Ліги націй	Створення Міжнародної асоціації транспортного обслуговування і Міжнародного Союзу офіційних організацій з пропаганди туризму
1929 Лондон	Засідання Ліги націй	Міжнародна конвенція про охорону життя людей на морі
1929 Варшава	Засідання Ліги націй	Конвенція про уніфікацію деяких правил щодо повітряних міжнародних перевезень
1934 Гаага	Засідання Ліги націй	Про створення Міжнародного Союзу офіційних організацій з пропаганди туризму
1944 Чикаго	Конференція Міжнародної організації цивільної авіації	Пропозиції щодо уніфікації виду і змісту закордонних паспортів
1946 Лондон	Конференція національних туристичних організацій	Питання відродження туризму після Другої світової війни
1954 Нью-Йорк	Конференція ООН	Конвенція про митні пільги для туристів
1963 Рим	Конференція ООН	Резолюція про спрощення формальностей у відношенні міжнародного туризму
1968 Берн	Міжнародний семінар ООН	Питання розвитку туризму
1969 Софія	Генеральна Асамблея ООН	Резолюція про утворення міжурядової організації з туризму
1970 Мехіко	Асамблея Міжнародного союзу офіційних туристських організацій	Прийняття Статуту Всесвітньої туристичної організації
1973 Киото	Конференція ООН	Конвенція по спрощенню і гармонізації митних процедур
1975	Генеральна Асамблея ООН	Створення Всесвітньої туристичної організації
1980 Маніла	Всесвітня конференція ВТО	Манільська декларація зі світового туризму
1982 Акапулько	Всесвітня нарада ВТО	Документ “Акапулько” щодо політики і стратегії туризму
1985 Софія	Генеральна Асамблея ВТО	Хартія туризму і Кодекс туриста
1989 Гаага	Міжпарламентська конференція ВТО	Гаазька Декларація з туризму
1995 Естерсунд	Міжнародна конференція ВТО	Декларація з безпеки туризму і зменшення ризиків під час подорожі
1995 Кадіс	Міжпарламентський форум ВТО	Рекомендації щодо створення Національної туристичної адміністрації
1999 Сантьяго	Генеральна Асамблея ВТО	Глобальний етичний кодекс туризму
2000 Мадрид	Семінар ВТО	Резолюція щодо пріоритетності розвитку кадрових ресурсів в туридустрії

молодіжної політики, спорту та туризму, а в 2002 році – Державну туристичну адміністрацію. Тобто у даний період застосовувалася фактично

Державному агентству з туризму та курортів у його складі, а на початку 2016 р. – Міністерству економічного розвитку і торгівлі, у складі якого

створено управління туризму і курортів.

Щодо регіонального рівня державного регулювання, то основними його суб'єктами є відповідні департаменти, управління, відділи у структурі обласних, районних держадміністрацій. Крім того, відповідну роль у державному регулюванні туризму відіграють органи місцевого самоврядування, а саме: обласні, районні, сільські й селищні ради народних депутатів, у структурі яких функціонують відповідні комісії.

Немаловажну роль у функціонуванні та розвитку туризму відіграють туристичні організації, створення і напрямки діяльності яких зумовлені розширенням міжнародного туристичного обміну. Основи міжнародного правового регулювання туристичної індустрії сформовані низкою міжнародних договорів, конвенцій і декларацій (табл. 2).

Туристичні організації можна класифікувати за рядом ознак, а саме:

1) національно-територіальна: міжнародні, регіональні та національні туристичні організації; їх діяльність має світовий, регіональний та національний характер;

2) суспільно-державна: урядові, громадські, приватні;

3) вид діяльності: регулюючі, постачальники, ринкові агенти, розробники, консультанти, проектні організації, навчальні організації, видавці, професійні асоціації, торгівельні та споживацькі організації;

4) сфера діяльності: транспортні (авіаційні, автобусні, залізничні, автомобільні й круїзні), туристичні агенти, туроператори, локальні профспілки.

Найбільш вагомою і визнаною у туристичному світі є Всесвітня туристична організація, яка була заснована 2 січня 1975 року шляхом перетворення неурядового Міжнародного союзу офіційних туристичних організацій (МСОТО) в Міжурядову організацію, діючу під патронатом ООН. На сьогодні її дійсними членами є більш як 105 країн, декілька асоційованих і більш як 150 приєднаних членів (туристичні фірми, авіакомпанії, міжнародні організації тощо).

Основними цілями ВТО є:

- прискорювати і розширювати сприяння туризму (міжнародного і внутрішнього) миру, взаєморозумінню, здоров'ю і добробуту людей у цілому світі;

- допомагати людям мати доступ до освіти і культури під час подорожей;

- покращувати стандарти проживання і перебування у менш розвинутих районах світу через допомогу в забезпеченні необхідною матеріально-технічною базою для іноземного туризму і розвитку транспортних мереж, що з'єднують із даними регіонами;

- розширювати можливості країн, які приймають туристів, і тим самим робити внесок в їхню економіку;

- виступати у ролі міжнародного агентства координації й співробітництва між країнами;

- надавати послуги членам найбільш значимих для ради національних організацій у галузі

туризму;

- визначити теми пленумів і засідань, а також здійснювати координацію туристичних інтересів країн-учасниць, враховуючи як національні туристичні організації, так і професійні сектори та організації, що представляють інтереси подорожуючих;

- встановлювати постійний взаємозв'язок між різними об'єднаннями туроператорів;

- реалізувати все вищезазначене найбільш дієвим шляхом.

У цілому діяльність ВТО концентрується на інформативному просуванні туризму, розширенні його значимості й переваг, а також створенні нової матеріально-технічної бази. Організація намагається упорядкувати діяльність різних націй в туризмі шляхом розробки і впровадження визначених принципів у галузі міжнародного туризму.

ВТО є основним представником туризму в ООН і діє як найавторитетніший орган у світовому туризмі. Крім того, ВТО розробляє міжнародні документи (акти) і стежить за їхнім дотриманням, а також за реалізацією вже існуючих правил, сприяючи розв'язанню міжнародних туристичних розбіжностей.

Інші аспекти діяльності ВТО полягають у наданні допомоги в розвитку країн організації й стимулюванні співробітництва між ними в питаннях, які впливають на туризм. Усе це реалізується завдяки прийняттю відповідних стандартів обладнання, понять, мови, умовних позначок для полегшення спілкування і перебування іноземних туристів у чужій країні. ВТО також виступає як організація з обміну інформацією, яка заохочує використання нових розробок та знань у галузі розвитку туризму і реалізації маркетингу. Одне з найважливіших завдань ВТО – дослідження, що включають вивчення статистики з міжнародного туризму, винаходи нових методів виміру, прогнозування, розробку і маркетинг – усе це може використовуватися національними туристичними організаціями в їхній діяльності.

Туристична діяльність – це складний об'єкт правового регулювання. Нормативні акти, які діють у цій сфері, можна поділити на три групи:

1) загальні – регулюють господарську діяльність усіх суб'єктів підприємництва, у тому числі і туристичних (Конституція, Господарський кодекс, Цивільний кодекс);

2) спеціальні – регламентують функціонування і розвиток суб'єктів ринку туристичних послуг (закони “Про туризм”, “Про курорти”, Правила надання послуг з розміщення, державні стандарти тощо);

3) галузеві – це норми окремих галузей права, які стосуються до діяльності туристичних підприємств (оподаткування, захист прав споживачів, охорона праці тощо).

Правову основу державного регулювання туристичної діяльності в Україні закладає Закон України “Про туризм” у редакції 2014 року, згідно з яким реалізація державної політики в галузі туризму здійснюється шляхом:

- визначення і реалізації основних напрямів державної політики в галузі туризму, пріоритетних напрямів розвитку туризму;

- визначення порядку класифікації та оцінки туристичних ресурсів України, їх використання та охорони;

- спрямування бюджетних коштів на розробку і реалізацію програм розвитку туризму;

- визначення основ безпеки туризму;

- нормативного регулювання відносин у галузі туризму (туристичного, готельного, екскурсійного та інших видів обслуговування громадян);

- ліцензування в галузі туризму, стандартизації й сертифікації туристичних послуг, визначення кваліфікаційних вимог до посад фахівців туристичного супроводу, видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу;

- встановлення системи статистичного обліку і звітності в галузі туризму та курортно-рекреаційного комплексу;

- організації й здійснення державного контролю за дотриманням законодавства в галузі туризму;

- визначення пріоритетних напрямів і координації наукових досліджень та підготовки кадрів у галузі туризму;

- участі в розробці та реалізації міжнародних програм із розвитку туризму.

Узагальнення наукової літератури на предмет відповідності сучасного стану державного регулювання туристичної діяльності задачам її мотивації засвідчило таке. З одного боку, окремі дослідники (зокрема, Биркович В.) стверджують, що державне регулювання через ряд своїх інструментів (пільгове оподаткування туристичної діяльності; запровадження системи екологічного страхування; створення системи інформаційно-аналітичного забезпечення розвитку туристичного ринку) здійснює позитивний мотиваційний вплив на туристичну діяльність. З другого боку, є автори, які, навпаки, виділяють негативні мотиваційні інструменти. Розглянемо їх більш детально.

Дослідивши три моделі державного регулювання туристичної діяльності, прийняті у світі, О. Гарбера доходить висновку, що система держрегулювання туризму в Україні де-факто ігнорує значний вплив міжнародних інституцій на розвиток туризму і не забезпечує використання ресурсів (фінансових, інформаційних та інших) міжнародних організацій. На думку дослідниці, “роль держави в організації і розвитку інвестиційних процесів у туристичній індустрії мусить здійснюватися за рахунок зниження ціни інвестиції в туристичні проекти, що включає позики за вигідними процентними ставками, продаж, оренду землі або інфраструктури за ціною, нижчою ринкової, податкові пільги, захист від подвійного оподаткування за допомогою укладання угод з іншими країнами, зниження мита, прями субсидії або надання гарантій на інвестиції з метою залучення іноземних інвесторів” [7, с. 17].

У дослідженні Є. В. Козловського зазначається, що на сучасному етапі розвитку туристичної галузі

відсутність державної підтримки призвела до виживання переважно комерційних форм і видів туризму. Соціальному туризму як фактору розвитку суспільства не приділяється належної уваги з боку держави. Крім того, автор наголошує на необхідності реалізації декларованого, але фактично не виконуваного, завдання співробітництва органів державної влади в сфері туризму з територіальними громадами, що, на його думку, могло б значно мотивувати сферу застосування “зеленого” туризму.

На думку Є. В. Козловського, застосування норм і положень нової редакції Закону України “Про туризм” не мотивувало розвиток підприємництва у сфері туризму, особливо малого і середнього, зокрема підвищення його ефективності та активізації ділової ініціативи. Перед ним висунені нічим не виправдані бар’єри, перепони й обмеження (суворий, із відповідним ліцензуванням, розподіл на туроператорів і турагентів, необхідність здійснення фінансового забезпечення своєї відповідальності). Також автор вважає, що держава не приділяє належної уваги просуванню українського туристичного продукту на міжнародному ринку.

О. А. Поліщук зазначає, що сьогодні в Україні наслідком низької мотивації розвитку туристичної діяльності є значна тінізація ринку. В цих умовах, на думку авторки, слід зорієнтувати державну політику на стимулювання виходу туристичного бізнесу з тіні шляхом, у першу чергу, застосування преференційних норм у податковому законодавстві.

В. М. Дмитренко в своїх дослідженнях наголошує на необхідності приділяти більш значну увагу проблемам розвитку регіональних туристичних ринків. На її думку (авторка спирається на проведений нею повномасштабний SWOT-аналіз туристичного ринку), негативними мотиваційними чинниками в державному управлінні розвитком регіональних туристичних ринків є: відсутність цілісної системи державного управління туризмом і курортами в регіонах; незадовільний стан туристичної, сервісної та інформаційної інфраструктури курортних зон; незбалансованість соціальної та економічної ефективності використання рекреаційних ресурсів та необхідність їх збереження; відсутність інноваційних проектів та наукових досліджень із питань розвитку туризму і курортів; надмірний податковий тиск на підприємства галузі; недоліки територіальної організації туристично-екскурсійних маршрутів та інформаційної інфраструктури.

Ю. А. Алексеева, спираючись на дослідження досвіду Франції в регулюванні туристичного ринку, зазначає, що ця країна змогла вийти на перше місце у світі за туристичною привабливістю саме за рахунок всебічної мотиваційної підтримки розвитку туризму з боку держави, продуманої регіональної політики щодо активізації розвитку туризму на місцях. Основними принципами сучасної туристичної політики Франції є децентралізація, делегування повноважень органам місцевого самоврядування, підтримка місцевих ініціатив, розвиток усіх форм соціального туризму,

принцип всебічної співпраці між владою, територіальними громадами та підприємцями в галузі туризму. На її думку, в Україні бракує спеціальних законів, спрямованих на розвиток туризму в регіонах, зокрема “зеленого” та соціального туризму.

О. Б. Василів наголошує на тому, що держава не мотивує інфраструктурне та інформаційне забезпечення розвитку туризму, натомість зосередившись на жорсткому регулюванні ринку шляхом проведення заходів ліцензування та стандартизації. На його думку, органам державного управління слід більш активно мотивувати умови для якісної підготовки і стажування кадрів для туризму, розробку туристичних маршрутів та проведення конкурсів на кращий туристичний продукт, сприяти розвитку сільського “зеленого” туризму, співпраці відділів культури з туристичними закладами щодо проведення культурних заходів, народних традицій та обрядів, сприяти в реалізації проєктів щодо створення та діяльності туристично-інформаційних центрів у всіх регіонах.

Підбиваючи підсумок проведеному дослідженню ролі органів державного управління в розвитку туризму, ми можемо зазначити, що держава не приділяє достатньо уваги ефективному регулюванню галузі як можливого мотиваційного чинника, створюючи ряд інституційних перешкод до реалізації ефективної туристичної діяльності.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Отже, успішність або невдалість розвитку туристичної діяльності як важливого сектору економіки України необхідно пояснювати з урахуванням таких факторів як: соціально-економічні інститути та культурні чинники, а також особливості державної політики. Саме реалізація механізму державного регулювання галузі з позиції мотиваційного чинника визначить “правила ринкової гри”, характер взаємодії суб’єктів економічної діяльності та мотивує їх поведінку в сфері використання ресурсів та активів, сприятиме заохоченню і поширенню наукових і технологічних інновацій, що в кінцевому підсумку забезпечить ефективний економічний розвиток як туризму, так і суспільства в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богиня Д. Трудовий менталітет у системі мотивації праці : монографія / Богиня Д., Семикіна М. – Кіровоград : Поліграф-Терція, 2002. – 256 с.
2. Куликов Г. Т. Мотивация труда наёмных работников : монография / Куликов Г. Т.; [отв. ред. Д. П. Богиня]. – К. : Институт экономики НАН Украины, 2002. – 339 с.
3. Харченко М. Показники оцінки результатів діяльності працівників підприємств та деякі підходи до організації матеріального стимулювання їх праці / Харченко М., Шкорінов С. // Україна: аспекти праці. – 2003. – № 4. – С. 34-40.
4. Решетило Н. С. Інституційні фактори підви-

щення ефективності мотивації трудової діяльності / Решетило Н. С. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ea.dgtu.donetsk.ua:8080/bitstream/123456789/775/1>.

5. Савина И. Туризм и мотивация / Савина И. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://utg.net.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=1451&Itemid=31.

6. Биркович В. І. Удосконалення державного регулювання розвитку туризму на регіональному рівні [Електронний ресурс] / В. І. Биркович. – Режим доступу : http://old.niss.gov.ua/book/21_Birkovich.pdf.

7. Гарбера О. Є. Дослідження ролі держави в організації і розвитку інвестиційних процесів у міжнародному туризмі / О. Є. Гарбера // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 4(29). – С. 17-24.

8. Козловський Є. В. Державне регулювання та підтримка розвитку туризму в Україні: досвід країн Центральної та Східної Європи / Є. В. Козловський // Актуальні проблеми внутрішньої політики. – 2004. – Вип. 4. – С. 209-218.

9. Полищук Е. А. Опыт детерминантного анализа теневого бизнеса туристских предприятий / Е. А. Полищук, А. Н. Бузни // Актуальные вопросы управления развитием социально-экономических систем в условиях глобального экономического кризиса : труд. междуна. науч.-практ. конф. (4-5 мая). – Ростов-на-Дону : ВДК, 2009. – С. 186-193.

10. Дмитренко В. М. Здійснення державної політики в туристичній галузі на регіональному рівні / В. М. Дмитренко // Актуальні проблеми державного управління : збірник наук. праць. – Донецьк : ДРІДУ НАДУ, 2005. – Вип. 4(18). – С. 170-180.

11. Алексеева Ю. В. Державне регулювання розвитку туристичної галузі України в контексті досвіду Франції : автореф. ... к.е.н. з держ. управл. : 25.00.02 [Електронний ресурс] / Ю. В. Алексеева ; Регіональний інститут держ. управління НАДУ при Президентові України. – Одеса, 2005. – 20 с.

12. Василів О. Б. Державне управління розвитком туристично-рекреаційної галузі на регіональному рівні (на прикладі Івано-Франківської області) : автореф. дис. ... к.е.н. з держ. управл. : 25.00.01 [Електронний ресурс] / О. Б. Василів ; Регіональний інститут держ. управління НАДУ при Президентові України. – Львів, 2008. – 19 с.

13. Галасюк С. С. Модели государственного регулирования в сфере туризма / С. С. Галасюк // Научные исследования в сфере туризма : труды Международной туристской Академии. – 2010. – Вып. 6. – С. 189-204.

14. Всесвітня туристична організація : офіційний web-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www2.unwto.org>.

REFERENCES

1. Bohynya D. and Semykina M. (2002), *Trudovyy mentalitet u systemi motyvatsiyi pratsi* [Labor mentality in the system of motivation], Polihraf-Tertsya, Kirovohrad.

2. Kulikov, G. T. (2002), *Motivaciya truda nayomnyh rabotnikov* [Motivation of work of wage earners], Institut ehkonomiki NAN Ukrainy, Kiev.
3. Kharchenko M. and Shkorinov S. (2003), Pokaznyky otsinky rezul'tativ diyal'nosti pratsivnykiv pidpryyemstv ta deyaki pidkhody do orhanizatsiyi material'noho stymulyuvannya yikh pratsi [Performance evaluation of the performance of employees and some approaches to material incentives to work], *Ukrayina: aspekty pratsi*, vol. 4.
4. Reshetylo, N. S. Instytutsiyni faktory pidvyschennya efektyvnosti motyvatsiyi trudovoyi diyal'nosti [Institutional factors increase the efficiency of work motivation], [Online], available at: <http://ea.dgtu.donetsk.ua:8080/bitstream/123456789/775/1>.
5. Savina I. Turizm i motivaciya [Tourism and motivation], [Online], available at: http://utg.net.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=1451&Itemid=31.
6. Byrkovich, V. I. Udoskonalennya derzhavnoho rehulyuvannya rozvytku turyzmu na rehional'nomu rivni [Improvement of state regulation of tourism development at the regional level], [Online], available at: old.niss.gov.ua/book/21_Birkovich.pdf.
7. Harbera, O. Ye. (2010), Doslidzhennya roli derzhavy v orhanizatsiyi i rozvytku investytsiynykh protsesiv u mizhnarodnomu turyzmi [Study the state's role in the organization and development of investment processes in international tourism], *Halyts'kyy ekonomichnyy visnyk*, vol. 4(29).
8. Kozlovs'kyy, Ye. V. (2004), Derzhavne rehulyuvannya ta pidtrymka rozvytku turyzmu v Ukraini: dosvid krayin Tsentral'noyi ta Skhidnoyi Yevropy [State regulation and support of tourism in Ukraine: the experience of Central and Eastern Europe], *Aktual'ni problemy vnutrishn'oyi polityky*, vol. 4.
9. Polishchuk, E. A. and Buzni, A. N. (2009), Opyt determinantnogo analiza tenevogo biznesa turistskih predpriyatij [Experience determinant analysis shady business tourism enterprises], *Aktual'nye voprosy upravleniya razvitiem social'no-ehkonomicheskikh sistem v usloviyah global'nogo ehkonomicheskogo krizisa : trud. mezhdun. nauch.-prakt. konf.*, Rostov-na-Donu.
10. Dmytrenko, V. M. (2005), Zdiysnennya derzhavnoyi polityky v turystychniy haluzi na rehional'nomu rivni [The implementation of the state policy in the tourism industry at regional level], *Aktual'ni problemy derzhavnoho upravlinnya : zbirnyk nauk. prats'*, vol. 4(18).
11. Aleksyeyeva, Yu. V. (2005), Derzhavne rehulyuvannya rozvytku turystychnoyi haluzi Ukrainy v konteksti dosvidu Frantsiyi [State regulation of tourism industry in Ukraine in the context of the experience of France] : avtoref. ... k.e.n. z derzh. upr. : 25.00.02 [Online], Rehional'nyy instytut derzh. upravlinnya NADU pry Prezydentovi Ukrainy, Odesa.
12. Vasylyv, O. B. (2008), Derzhavne upravlinnya rozvytkom turystychno-rekreatsiynoyi haluzi na rehional'nomu rivni (na prykladi Ivano-Frankivs'koyi oblasti) [State management of the development of tourism and recreation industry at regional level] : avtoref. dys. ... k.e.n. z derzh. upr. : 25.00.01 [Online], Rehional'nyy instytut derzh. upravlinnya NADU pry Prezydentovi Ukrainy, L'viv.
13. Halasyuk, S. S. (2010), Modely hosudarstvennoho rehulyrovannya v sfere turyzma [Models of state regulation in the sphere of tourism], *Nauchnye yssledovaniya v sfere turyzma: trudy mezhdunarodnoy turyst-skoy Akademyy*, vol. 6.
14. Vsesvitnya turystychna orhanizatsiya [The World Tourism Organization] : ofitsiynyy web-sayt [Online], available at: <http://www2.unwto.org>.